

N:o 48.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående förändrad lydelse af § 17 mom. 1 värnpligtslagen; gifven Stockholms slott den 13 mars 1896.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landförsvarsärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att besluta, att § 17 mom. 1 värnpligtslagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 17.

Mom. 1. Uppskof till nästföljande år med den i § 17 omförmälda tjänstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan vid inskrifningen medgifvas:

a) värnpliktig, som idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för avslutande af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) annan värnpliktig, så vidt giltiga skäl för uppskofvets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse samt vid inskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjänstgöring skulle blifva frånvarande.

Fortfar anledning till uppskof med tjenstgöringens fullgörande, och varder sådant vid inskrifningsförrättning styrkt, må fortsatt uppskof, hvarje gång för ett år, kunna den värnpliktige medgifvas, dock icke för längre tid, än att tjenstgöringen kommer att fullgöras under tredje året efter det, då den värnpliktiges inskrifning egde rum.

De till ärendet hörande handlingar skola vederbörande utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Axel Rappe.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen uti statsrådet å Stockholms slott den 13
mars 1896.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern *Boström*,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve *Douglas*,
Statsråden: friherre *Åkerhielm*,
Groll,
Wikblad,
Gilljam,
friherre *Rappe*,
Christerson,
Wersäll,
Annerstedt.

Efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet anmälde departementschefen *dels* t. f. chefens för generalstaben underdåniga utlåtande den 13 mars 1894 angående ifrågasatt ändring af 17 § värnpligtslagen, *dels* ock styrelsens för Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg underdåniga framställning den 28 september samma år angående ändring af nämnda lagrum.

Härvid yttrade departementschefen:

»Sedan vid ett i juni månad 1893 hållet möte mellan seminarierektorer, enligt hvad det vid mötet förda protokoll utvisar, uttalats såsom önskligt, att värnpligtige seminarieelever finge uppskjuta sin värnpligtstjenstgöring till det år, under hvilket de fylde 23 år, har dåvarande t. f. chefen för generalstaben, som i anledning häraf anmodats afgifva underdånigt yttrande, huru vida från militär synpunkt något vore att erinra mot den sålunda ifrågasatta ändringen af bestämmelserna i 17 § värnpligtslagen, i sin ofvannämnda underdåniga skrifvelse den 13 mars 1894 anfört hufvudsakligen, att den ändring

af § 17 mom. 1 värnpligtslagen, som sålunda blifvit ifrågasatt, innebure, att möjlighet skulle beredas värnpliktig, som idkade studier och styrkte sig behöfva uppskof med första årets fredstjenstgöring för afslutande af redan fortskriden lärokurs, att undfå sådant uppskof två år i följd eller intill det år, då han fylde 23 år, medan för närvarande allenast ett års uppskof eller intill det år, då den värnpligtige fylde 22 år, vore medgifvet i och för studiers idkande eller af de andra anledningar, som i nämnda § och mom. af värnpligtslagen funnos angifna. Mot en dylik utsträckning af möjligheten för värnpligtige att undfå uppskof med första årets fredstjenstgöring vore ur militär synpunkt intet att erinra. Enligt svenska värnpligtslagen toge värnpligtstiden sin början vid så ung ålder, att de värnpligtige ingalunda allmänt kunde anses fullt kroppsligt utvecklade, då lagen kallade dem under vapen. Uti våra samtliga grannland inträdde också tjenstgöringsskyldigheten under fred för de värnpligtige två till ett år senare än i Sverige, nemligen i Norge och i Danmark under det år, de värnpligtige fylde 23 år, samt i Finland det år, de fylde 22 år. Ur denna synpunkt sedt, måste det sålunda betraktas till och med som en fördel för vårt försvarsväsende, om de värnpligtige sjelfve begärde uppskof med första årets tjenstgöring till ett senare värnpligtsår samt sålunda komme icke blott att undergå vapenöfning vid en något högre lefnadsålder, då deras kroppsutveckling kunde antagas sätta dem i stånd att draga full nytta af öfningen, utan äfven att vid mobiliserings-tillfälle inkallas tillsammans med värnpligtige af yngre lefnadsålder, för hvilka de i viss mån kunde anses såsom förgångsmän. Visserligen medförde uppskofvet med första årets fredstjenstgöring å andra sidan den olägenheten för försvarsväsendet, att den eller de årsklasser af dylika värnpligtige, som ännu icke hunnit inträda i tjenstgöring, vid mobiliserings-tillfälle voro fullkomligt öofvade och således icke lämpligen kunde inkallas ens till truppafdelningarnas depoter, men denna olägenhet vore, om behörigt afseende fästades å den temligen betydliga tillgång på värnpligtige, hvaröfver försvarsväsendet numera förfogade, af ringa betydelse. Ju strängare den allmänna värnpligten tillämpades, dess större blefve behöfvet att genom särskilda bestämmelser för de värnpligtige underlätta den lagstadgade tjenstgöringens fullgörande. Genom lagen den 27 maj 1892 hade för de värnpligtige redan möjliggjorts att undfå uppskof med fullgörandet af *andra* årets fredstjenstgöring, en art af uppskof, som värnpligtslagen i sin ursprungliga lydelse icke förutsett. Värnpligtslagarna uti nyss omförmälda främmande länder medgäfve för studier m. m. intill tre års uppskof med *första* inträdet i tjenstgöring, och liknande torde förhållandet i allmänhet vara äfven med öfriga främmande länder. Ett uppskof med inträdet i tjenst af två, tre och till och med än flera år medgäfvos enligt de för dessa länder gällande värn-

pligtslagar. Tiden att upptaga liknande bestämmelser uti den svenska värnpligtslagen syntes nu vara kommen, men anledning att redan nu gå längre än till två på hvarandra följande uppskof, hvarterda om ett år, syntes icke vara för handen. Deremot torde icke uppskofvet böra bindas vid viss bestämd åldersgräns (23 år), utan göras beroende af inskrifningsåret, på det att äfven den värnpligtige, hvilken haft laga förfall för utevaro från inskrifning, måtte kunna varda delaktig af den afsedda förmånen. Beträffande huru vida det utsträckta uppskofvet skulle kunna meddelas allenast i och för studier, eller om äfven de uppskofsanledningar, hvilka uppräknades under b) och c) uti § 17 mom. 1 värnpligtslagen, härvid borde likställas med de förstnämnda, så vore likställighet mellan de särskilda uppskofsanledningarna påkallad ur alla synpunkter, särskildt för att bevara den likhet inför lagen, som lydelsen af de under c) uti nämnda § och mom. upptagna uppskofsanledningarna innebure.

De åsikter, t. f. chefen för generalstaben i sitt berörda utlåtande uttalat, delar jag, dock att jag anser anledning förefinnas att medgifva uppskof med fredstjenstgöringen under ytterligare ett år utöfver hvad han föreslagit. Sedan berörda utlåtande afgafs, har nemligen från styrelsen för Chalmers tekniska läroanstalt i Göteborg inkommit dess förenämnda underdåniga framställning af den 28 september 1894, deri styrelsen anført, bland annat, att vid vissa läroverk de studerandes ålder vore sådan, att, oaktadt bestämmelsen i § 17 mom. 1 a) värnpligtslagen, stora olägenheter förorsakades vissa studerande derigenom, att de stundom tvingades att under slutet af läsåret och sjelfva examensperioden vara frånvarande från läroverket, hvarigenom deras studier lede afbräck eller helt och hållet afbrötes. Så vore förhållandet vid Chalmers tekniska läroanstalt, uti hvars högre afdelning, för hvilken svårigheterna voro större än för den lägre, under läsåret 1893—1894 trettio tre af eleverna, eller 24 procent af hela antalet i den högre afdelningen, befunnit sig i den ålder, att de år 1894 skulle inskrifvas såsom värnpligtige. Af dessa 33 befunno sig 10 i tredje eller högsta årskursen af ifrågavarande afdelning, 15 i dess andra och 8 i dess första årskurs. De 10 eleverna i tredje årskursen hade kunnat begagna sig af undantagsbestämmelsen i § 17 mom. 1 värnpligtslagen och varit dermed betjente, men icke så de återstående 23 eleverna. Läroanstaltens årsexamina, såväl flyttningsexamina som afgangsexamina, påginge årligen mellan den 10 maj och den 10 juni, och någon väsentligare ändring häri kunde svårligen vidtagas. Å andra sidan börjades första årsklassens beväringsoföningar vid Första Göta artilleriregemente,

der flertalet af eleverna vapenöfvades, i början af maj och fortginge under hela examensperioden. För undvikande af det afbräck uti studierna, som skulle framkallas af en tvungen frånvaro från läroanstalten under den månads-långa examensperioden, erfordrades sålunda, att andra årskursens beväring-pligtiga ungdom kunde erhålla två års uppskof med fullgörandet af sin beväringsexercis och första årskursens tre års uppskof. Vål vore det enligt 6 § värnpligtslagen medgifvet yngling att äfven före det år, värnpligten inträdde, anmäla sig till inskrifning, och möjlighet förefunnes sålunda att före inträdet uti Chalmerska läroanstalten helt eller delvis undångöra vapenöfnings-skyldigheten; men i de flesta fall komme de nya eleverna omedelbart från något allmänt läroverk, der likaledes examensperioden vore förlagd till slutet af maj eller början af juni, hvadan nämnda utväg i allmänhet ej kunde anlitas. Då sålunda det i § 17 mom. 1 värnpligtslagen lemnade medgifvandet icke vore för ändamålet tillräckligt, och då en förlängning af uppskofvet med ett eller två år för det fåtal värnpligtige, som deraf kunde blifva delaktige, icke torde kunna medföra svårare olägenheter, hemställde styrelsen om sådan ändring af värnpligtslagen, att en dylik uppskofs-förlängning måtte vara tillåten då på vederbörligt sätt styrkes, att ett uppskof vore behöfligt för fortskridna studiers afslutande.

Hvad styrelsen sålunda anfört synes mig till fullo ådagalägga önskvärdheten deraf, att möjlighet beredes värnpligtige att under vissa förhållanden undfå uppskof under tre på hvarandra följande år med den i 27 § värnpligts-lagen omförmälda tjänstgöring vid hären eller flottan under fredstid. Och då någon betänklighet ur militär synpunkt icke förefinnes mot en dylik utsträckning af det redan nu i 17 § 1 mom. värnpligtslagen medgifna uppskof med första årets fredstjänstgöring, tvekar jag icke att tillstyrka sådan ändring af nämnda lagrum, att dylikt uppskof må kunna medgifvas under tre på hvarandra följande år, hvarje gång på ett år. Anslutande mig i öfrigt till hvad t. f. chefen för generalstaben i sitt ofvanberörda utlåtande anfört, hemställer jag alltså, att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att besluta, att § 17 mom. 1 värnpligtslagen skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 17.

1. Uppskof till nästföljande år med den i § 27 omförmälda tjänstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan vid inskrifningen medgifvas:

a) värnpliktig, som idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutande af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) annan värnpliktig, så vidt giltiga skäl för uppskovets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriel rörelse samt vid inskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande.

Fortfar anledning till uppskof med tjenstgöringens fullgörande, och varder sådant vid inskrifningsförrättning styrkt, må fortsatt uppskof, hvarje gång för ett år, kunna den värnpligtige medgifvas, dock icke för längre tid, än att tjenstgöringen kommer att fullgöras under tredje året efter det, då den värnpligtiges inskrifning egde rum.

Uppå tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen bifalla hvad departementschefen sålunda hemställt; och skulle nådig proposition af den lydelse, bilagan till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Trygve Hermelin.
